Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9So/9/2019
Identifikačné číslo spisu:	4015200357
Dátum vydania rozhodnutia:	25.09.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:4015200357.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Sone Langovej v právnej veci navrhovateľky: F. Š., bytom V. proti odporkyni: Sociálna poisťovňa - ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o sirotský dôchodok, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 19Sd/63/2015-121 z 21. januára 2019 takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k. 19Sd/63/2015-121 zo dňa 21. januára 2019 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd v Nitre rozsudkom č. k. 19Sd/63/2015-121 zo dňa 21.01.2019 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X z 24.11.2014, ktorým odporkyňa podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 461/2003 Z. z.“ alebo len „zákon“) uložila navrhovateľke povinnosť vrátiť neprávom vyplatený sirotský dôchodok v celkovej sume 162,30 eur.

Krajský súd v rozsudku uviedol, že podľa potvrdenia SPÚ Nitra zo dňa 30.05.2014 navrhovateľka ukončila štúdium dennou formou dňa 30.05.2014, kedy vykonala štátnu skúšku II. stupňa. Predmetné potvrdenie bolo doručené na pobočku v Topoľčanoch po 8-dňovej lehote až dňa 19.06.2014 a ústrediu v Bratislave až dňa 25.06.2014. Z toho dôvodu nebolo možné včas zastaviť výplatu sirotského dôchodku, a preto sa navrhovateľke vyplácal dôchodok za obdobie 22.06.2014 do 21.07.2014 v sume 161,30 eur, hoci sa jej táto dávka vyplatila neprávom. Ako vyplýva zo spisovej dokumentácie a z podaní navrhovateľky, táto nie je neznalá práva a ako vysokoškolsky vzdelaná osoba mala vedieť o tom, že dňom ukončenia štúdia dňa 30.05.2014 prestala spĺňa podmienku nezaopatrenosti dieťaťa, a tým aj nárok na výplatu sirotského dôchodku. Suma sirotského dôchodku, ktorú prijala za obdobie od 22.06.2014 do 22.07.2014 jej nepatrila, pretože za daných okolností, keďže už nebola študentkou, mala predpokladať, že sa jej dávka vyplatila neprávom. Čo sa týka ďalšej námietky navrhovateľky, že bolo

vydané rozhodnutie o zastavení výplaty sirotského dôchodku, ktoré nadobudlo právoplatnosť a aj napriek tomu došlo k výplate sirotského dôchodku za sporné obdobie krajský súd poukázal na to, že odporkyňa v danom prípade technicky nemohla ovplyvniť výplatu tejto dávky. Sirotský dôchodok, ktorý prevzala navrhovateľka od 22.06.2014 do 21.07.2014 v sume 162,30 eur, jej bol vyplatený neprávom, pretože ukončením štúdia dňa 30.05.2014 prestala spĺňať podmienku nezaopatrenosti dieťaťa a nárok na tento dôchodok zanikol. Dodal, že navrhovateľka si svoju oznamovaciu povinnosť o zmene v skutočnostiach rozhodujúcich na trvanie nároku na dávku neoznámila v lehote 8 dní, tak ako to ukladá zákonné ustanovenie.

Proti tomuto rozsudku podala navrhovateľka včasné odvolanie, v ktorom uviedla, že okrem už vytýkaných a stále nenapravených chýb súd prvého stupňa doplnil svoje rozhodnutie už len o ďalšie nedostatky, ktoré majú za následok nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku, jeho zjavnú arbitrárnosť a preukazujú úplne svojvoľný postup súdu prvého stupňa pri (ne)vyhodnocovaní dôkazov ako i pri ich právnom posúdení. S pojmom „osoba znalá práva“ nesmie súd zaobchádzať podľa svojej ľubovôle a prisudzovať túto vlastnosť osobe, ktorá sa k znalosti práva nehlási, ani žiaden dôkaz o danosti tejto vlastnosti jej nesvedčí. Rovnako neudržateľná je argumentáciu súdu prvého stupňa aj v tej časti, keď vyvodzuje, že navrhovateľka vedela alebo musela z okolností predpokladať, že sa dávka vyplatila neprávom zo skutočnosti, že navrhovateľka je vysokoškolsky vzdelaná. Sporná dávka sirotského dôchodku jej bola vyplatená v mesiaci jún 2014, bezprostredne nadväzovala na dovtedy neprerušenú sériu vyplatených dávok a bola z nich poslednou. Nešlo o situáciu, že by navrhovateľka poberala dávky aj niekoľko mesiacov po skončení štúdia. Navrhovateľka ako osoba neznalá práva a neorientujúca sa v predpisoch práva sociálneho zabezpečenia nemala odkiaľ nadobudnúť poznatok o tom, aký je presne mechanizmus zastavenia výplaty dávok a v akej časovej nadväznosti ku skončeniu štúdia sa výplata dávok zastavuje. Uviedla, že nemala dôvod predpokladať, že odporca postupuje nesprávne, keď jej spornú dávku vyplatil, a to z dôvodu, že vyplateniu spornej dávky (zhruba dňa 20.06.2014) predchádzalo rozhodnutie odporcu zo dňa 13.05.2014 (resp. podľa opravy daného rozhodnutia 07.06.2014) o zastavení výplaty dávok doručené navrhovateľke dňa 13.06.2014, v ktorom odporca uviedol, že výplatu zastavuje až ku dňu 22.07.2014. Súd prvého stupňa však svoje rozhodnutie oprel o skutočnosť, že navrhovateľka nesplnila svoju zákonnú oznamovaciu povinnosť a odporkyni včas neoznámila zmenu v skutočnostiach rozhodujúcich na trvanie nároku na dávku, teda mal jednoznačne a nespochybniteľne za to, že navrhovateľka je povinná vrátiť dávku podľa § 236 ods. 1 písm. a/ zákona o sociálnom poistení. Odporca zastavil výplatu sirotského dôchodku navrhovateľke (až) odo dňa 22.7.2014, a to rozhodnutím č. XXX XXX XXXX o zo dňa 13.05.2014 (odporca neskôr uvádza dátum vydania rozhodnutia ako 07.06.2014), v ktorom uvádza, že navrhovateľka ukončila štúdium dňa 30.06.2014. Toto rozhodnutie bolo navrhovateľke podľa doručenky, ktorá je obsahom spisu, doručené dňa 13.06.2014. Dátum vydania na predmetnom rozhodnutí je prepísaný perom. V prípade, že by bol skutočným dátumom vydania tohto rozhodnutia 13.05.2014, rozhodnutie by bolo vydané ešte pred ukončením štúdia navrhovateľkou, a preto ani prípadné nesplnenie si povinnosti oznámiť do 8 dní od ukončenia štúdia túto skutočnosť odporcovi, by takéto porušenie povinnosti nemalo a nemohlo mať za následok vyplatenie dôchodkovej dávky za obdobie od 23.06.2014 do 22.07.2014, ktorá navrhovateľke nepatrila. Ak odporca vydal rozhodnutie najneskôr dňa 07.06.2014, mal teda dostatok času zastaviť výplatu sirotského dôchodku za obdobie 23.06.2014 do 22.07.2014 (táto dávka bola navrhovateľke poukázaná zhruba 20.06.2014, keďže dôchodkové dávky sa vyplácajú mesačne vopred). Navyše v predmetnom rozhodnutí č. Y. zo dňa 13.05.2014, resp. 07.06.2014 odporca uvádza, že navrhovateľka ukončila štúdium dňa 30.06.2014. Ide zjavne o omyl v čísle mesiaca, keďže navrhovateľka ukončila štúdium dňa 30.05.2014. Navrhovateľka však napriek tejto chybe dôvodne predpokladá, že odporca si dátum ukončenia jej štúdia takpovediac „nevymyslel“, ale musel pri vypracovaní predmetného rozhodnutia vychádzať z potvrdenia o ukončení štúdia zo dňa 30.05.2014, ktoré teda muselo byť odporcovi najneskôr dňa 07.06.2014 fyzicky k dispozícii. Odporca o ukončení štúdia v rozhodnutí hovoril v minulom čase, hoci mylne uvedený dátum ukončenia štúdia bol v čase rozhodovania ešte v budúcnosti. Z tohto dôvodu sa tiež javí ako pravdepodobnejší dátum vydania rozhodnutia 07.06.2014, nakoľko 13.05.2014 ešte odporca nemohol disponovať potvrdením o ukončení štúdia zo dňa 30.05.2014. Tiež podľa doručenky, ktorá je obsahom spisu, toto rozhodnutie bolo na adresu navrhovateľky doručené dňa 13.06.2014. Posledným dňom na predloženie potvrdenia o ukončení štúdia,

ktoré navrhovateľka ukončila dňa 30.05.2014 bol v súlade s § 227 ods. 3 v spojení s § 29 ods. 2 zákona o sociálnom poistení 09.06.2014. Pokiaľ odporca vydal (najneskôr) dňa 07.06.2014 rozhodnutie, z ktorého obsahuje zrejmé, že vychádzal z potvrdenia o ukončení štúdia, považuje navrhovateľka za preukázané, že svoju oznamovaciu povinnosť podľa § 227 ods. 3 zákona o sociálnom poistení si splnila včas, a teda k vytýkanému porušeniu povinnosti z jej strany nedošlo. Odporca nie je odkázaný len na splnenie si oznamovacej povinnosti poberateľom dávky. Navrhovateľka ešte dňa 21.09.2012 doručila odporcovi potvrdenie o štúdiu zo dňa 19.09.2012, v ktorom vysoká škola jednoznačne uviedla, že predpokladaný dátum ukončenia štúdia je mesiac „máj 2014“. Odporca preto disponoval informáciou, na základe ktorej mohol zastaviť včas výplatu sirotského dôchodku aj bez splnenia povinnosti navrhovateľky oznámiť v lehote 8 dní ukončenie štúdia. V prípade, ak by odporca nedisponoval potvrdením o ukončení štúdia zo dňa 30.05.2014, nebolo navrhovateľke zrejmé, odkiaľ mohol čerpať presný dátum ukončenia štúdia navrhovateľky, ktorý v odôvodnení rozhodnutia č. XXX XXX XXXX X zo dňa 13.05.2014, resp. 07.06.2014 uvádza, síce nesprávne ako 30.06.2014, ale uvádza.

Odporkyňa vo svojom vyjadrení k odvolaniu nepovažovala dôvody, ktoré uviedla navrhovateľka za opodstatnené. Podľa jej názoru súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav, na základe ktorého náležite vec právne posúdil. Nakoľko navrhovateľka dňa 30.05.2014 ukončila štúdium na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, prestala spĺňať podmienku nezaopatrenosti dieťaťa v súlade s § 9 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. a nárok na výplatu sirotského dôchodku jej zanikol. Sirotský dôchodok za obdobie od 22.06.2014 do 21.07.2014 navrhovateľke už nepatril.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“). Podľa § 492 ods. 1 SSP konania podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, začaté predo dňom účinnosti tohto zákona (pred 01.07.2016), sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 10 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu v súlade s § 250ja ods. 2 OSP bez pojednávania a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľky nemožno vyhovieť.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne o uložení povinnosti vrátiť sirotský dôchodok vyplatený navrhovateľke za obdobie od 22.06.2014 do 21.07.2014.

Podľa 76 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nárok na sirotský dôchodok má nezaopatrené dieťa, ktorému zomrel rodič alebo osvojiteľ dieťaťa, ak rodič alebo osvojiteľ ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, mal nárok na predčasný starobný dôchodok alebo ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nezaopatrené dieťa podľa tohto zákona je dieťa:
a) do skončenia povinnej školskej dochádzky,
b) po skončení povinnej školskej dochádzky, najdlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ak
1. sa sústavne pripravuje na povolanie,
2. pre chorobu a stav, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa prílohy č. 2, sa nemôže sústavne pripravovať na povolanie alebo nemôže vykonávať zárobkovú činnosť alebo
3. pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav je neschopné sa sústavne pripravovať na povolanie alebo je neschopné vykonávať zárobkovú činnosť.

Podľa § 236 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení príjemca dávky je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého mu nepatrila alebo nepatrila v poskytovanej sume, ak je vyššia ako 5 eur a
a) nesplnil povinnosť uloženú týmto zákonom,
b) prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila

neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila, alebo
c) vedome inak spôsobil, že dávka alebo jej časť sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila.

V konaní nebolo sporným, že sirotský dôchodok za obdobie od 22.06.2014 do 21.07.2014 bol navrhovateľke odporkyňou vyplatený. Rovnako nebolo sporným, že navrhovateľka už dňa 30.05.2014 ukončila štúdium na vysokej škole, čím prestala spĺňať status nezaopatreného dieťaťa.

Status nezaopatreného dieťaťa je obligatórnou podmienkou poberania sirotského dôchodku. Pretože navrhovateľka úspešným vykonaním štátnej skúšky dňa 30.05.2014 ukončila štúdium na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite, od toho dňa prestala spĺňať status nezaopatreného dieťaťa.

Pre vznik povinnosti vrátiť dávku (tu sirotský dôchodok) je podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona nutné, aby poberateľ vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa mu dávka vyplatila neprávom. Pred priznaním sirotského dôchodku poberaného počas vysokoškolského štúdia v II. stupni odporkyňa navrhovateľku poučila o obsahu pojmu nezaopatrené dieťa a vyzvala ju na predloženie potvrdenia o štúdiu, čím mala preukázať, že sa sústavne pripravuje na povolanie, a teda je nezaopatreným dieťaťom. Na výzvu navrhovateľka reagovala predložením potvrdenia o štúdiu. Z tohto je zrejmé, že navrhovateľka bola poučená a vedela o obsahu pojmu nezaopatrené dieťa a vedela, že ukončením štúdia postavenie nezaopatreného dieťaťa stratí, čím prestane spĺňať podmienky pre vyplácanie sirotského dôchodku.

Navrhovateľka sirotský dôchodok poberala už počas bakalárskeho štúdia. Rozhodnutím z 18.06.2012 jej bola výplata sirotského dôchodku zastavená z dôvodu, že ukončením tohto štúdia na Ekonomickej univerzite v Bratislave prestala byť nezaopatreným dieťaťom. Aj na základe tohto rozhodnutia preto navrhovateľka musela predpokladať, že v dôsledku ukončenia štúdia stratí status nezaopatreného dieťaťa, čím prestane spĺňať podmienky na poberanie sirotského dôchodku, a teda, že sirotský dôchodok vyplácaný po ukončení štúdia jej už nepatrí a bol vyplatený neprávom. V zmysle § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení jej preto vznikla povinnosť neprávom vyplatený sirotský dôchodok za obdobie od 22.06.2014 do 21.07.2014 vrátiť.

Pokiaľ navrhovateľka namietala, že krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil nesprávne aj tým, že nesplnila svoju oznamovaciu povinnosť (§ 236 ods. 1 písm. c/ zákona), toto pochybenie v odôvodnení nemá za následok nesprávnosť záveru krajského súdu, že boli splnené podmienky podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona. Na vznik povinnosti vrátiť neprávom vyplatenú dôchodkovú dávku totiž v zmysle § 236 ods. 1 zákona stačí splnenie ktorejkoľvek z podmienok, ktoré sú uvedené v písm. a/, b/ a c/ tohto ustanovenia. Odporkyňa navrhovateľke uložila povinnosť podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona a toto rozhodnutie z vyššie uvedených dôvodov považoval za súladné so zákonom aj odvolací súd, a preto podľa § 219 ods. 1 OSP rozsudok krajského súdu potvrdil.

Náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd navrhovateľke v zmysle § 250k ods. 1 v spojení s § 250l ods. 2 OSP nepriznal, lebo v odvolacom konaní nebola úspešná.

Toto rozhodnutie prijal senát v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.